

Մ աշտոցի Ա րձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (19-րդ տարի)

Յունիս 2019 (ԻԶ տարի թիւ 10)

Այս թիւով.....

Յունիս Ամսուան Բացատրական
Տօնացոյց Էջ 1-8

Երկրորդ Ծաղկազարդ
Եղիա մարգարէ
Սուրբ Հռիփսիմեանց կոյսեր
Սուրբ Մանէ
Սուրբ Նունէ
Տօն Կաթողիկէ Սբ. Էջմիածնի
Մեծն Ներսէս Հայրապետ

Վերամուտ` 15 Սեպտեմբեր 2019 Էջ 8

Ամսուան Համարը

«Ժողովուրդէն ոմանք մանուկներ
բերին Յիսուսի, որպէսզի Ձեռքը դնէ
անոնց վրայ, բայց աշակերտները
սաստեցին բերողները: Երբ Յիսուս
տեսաւ, բարկացաւ եւ սաստեց
աշակերտները ըսելով.

- Ձգեցէք որ մանուկները ինձի գան,
արգելք մի՛ ըլլաք անոնց, որովհետեւ
այդպիսիներուն է Աստուծոյ
արքայութիւնը: Լաւ գիտցէք, ով որ
Աստուծոյ արքայութիւնը չ'ընդունիր
փոքրիկ մանուկի մը պէս, ինչ պիտի
չմտնէ»: *Մարկոս 10.13-15*

Կ...

Կիրակնօրեայ Դպրոց

Յունիս ամսուան բացատրական տօնացոյց

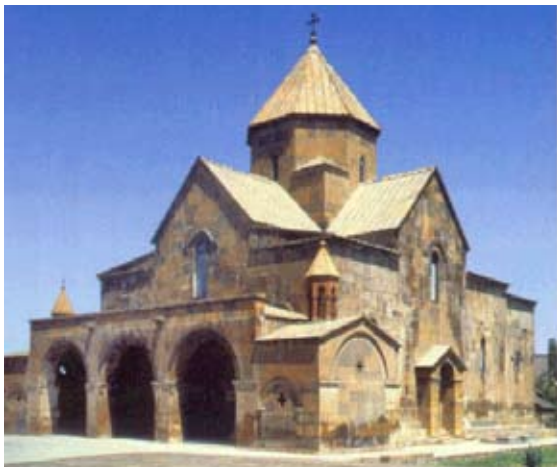
Կիր. 2	Երկրորդ Ծաղկազարդ
Կիր. 9	Հոգեգալուստ Պենտէկոստէ, Բարեկենդան Եղիական Պահքի
Կիր 16	Յիշատակ Եղիա Մարգարէին
Բշ. 17	Ս. Հռիփսիմեանց Կոյսեր
Գշ. 18	Ս. Գայիանեանց Կոյսեր
Եշ. 20	Սրբոց Յովհաննու Կարապետին եւ Աթանազիւնայ եպիսկոպոսին
Շբթ 22	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Ելն ի Վիրապէն)
Կիր. 23	Տօն Սրբոյ Էջմիածնի
Գշ. 25	Ս. Նունէ եւ Մանէ Կոյսեր
Շբթ. 29	Ս. Մեծն Ներսէս Հայրապետ եւ Խաղ եպիսկոպոս

Երկրորդ Ծաղկազարդ

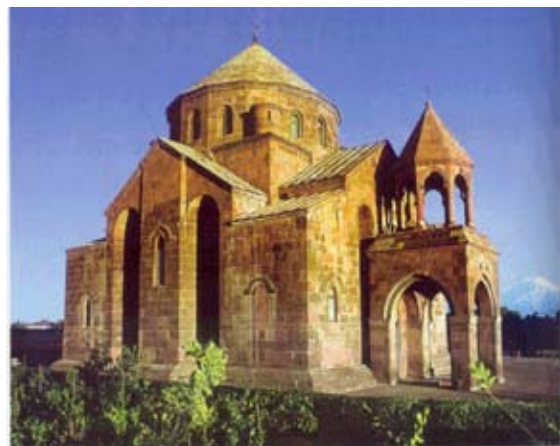
Այսպէս կը կոչուի Համբարձման յաջորդող Կիրակին: Ան իր անունը ստացած է պարզապէս այդ օրուայ ճաշու Աւետարանէն որ կը կարդացուի եկեղեցոյ մէջ: Թէ ինչո՞ւ:

Հայ Եկեղեցին Նոր Կիրակիէն սկսեալ՝ 4 աւետարանները կը կարդայ շարունակաբար եւ այդ կարգին շարունակութեամբ 4 աւետարաններուն Քրիստոսի Երուսաղէմ մուտքին բաժինները կը կարդացուին Ս. Զատկին յաջորդող 6-րդ Կիրակիին ընթացքին՝ որ Համբարձումի յաջորդող Կիրակին է, երբ Ծաղկազարդի յիշատակութեան կրկնութիւնը տեղի կ'ունենայ: Այսպիսով ժողովուրդը երկրորդ անգամ ըլլալով կը լսէ Ծաղկազարդի հատուածը՝ որմէ անունը:

Երկրորդ Ծաղկազարդի օրն ալ Զատկուան պէս 35 օրերու շարժականութիւն ունենալով՝ Մայիս 3-էն Մինչեւ Յունիս 6 կրնայ հանդիպիլ:

Էջմիածնի Ս. Գայիանէ Վանքը

Էջմիածնի Ս. Հռիփսիմէ Վանքը

Եղիա մարգարե

Հին Կտակարանի մեծ մարգարեներեն է, որ յայտնի է Տիրոջ հանդեպ ունեցած իր հաւատարմութեամբ, հաւատուրաց Աքաաբ թագաւորի ու անոր կռապաշտ Յեզաբել թագուհիի կողմէ Իսրայելի մէջ սերմանուած կռապաշտութեան դէմ նախանձախնդիր պայքարով:

Եղիա մարգարեն ապրած է եւ գործած է Քրիստոսէ առաջ 9-րդ դարուն: Անոր մասին կը պատմուի Գ. Թագաւորաց (17-18) եւ Դ. Թագաւորաց (1-2:1-15) գիրքերուն մէջ, անոր անունը կը յիշատակեն նաեւ աւետարանիչները:

Յիսուսի այլակերպութեան ընթացքին (Մատթ. 17.1-13, Մար. 9.2-13, Ղուկ. 9. 28-36) գրուած է.

«Եւ ահա երեւցան Մովսէսն ու Եղիան, որոնք կը խօսէին Յիսուսի հետ»...: ...Այն ատեն աշակերտները հարցուցին Յիսուսի.

- Հապա ինչո՞ւ Օրէնքի ուսուցիչները կ'ըսեն թէ նախ Եղիան պէտք է գայ: Յիսուս պատասխանեց.

- Ճիշդ է, Եղիան նախ գալով՝ պիտի պատրաստէ ամեն ինչ. բայց գիտցէք որ Եղիան արդէն իսկ եկած է...: Այս ատեն աշակերտները հասկցան թէ Յովհաննէս Մկրտիչի մասին կը խօսէր ան»:

Գ. Թագաւորաց գիրքին մէջ կը կարդանք, թէ ինչպէս Եղիան, իբրեւ Աստուծոյ խօսքի ճշմարիտ բանբեր, աստուածային տնօրինութեամբ յայտնուած է հաւատուրաց Աքաաբի առջեւ եւ յայտարարած է սպասուող երաշտի մասին:

Եղիա Աքաաբն ու ժողովուրդը գիտակցութեան բերելու համար Աստուծմէ խնդրեց որ անձրեւը կեցնէր: Երեք ու կէս տարի ետք Եղիա Կարմեղոս լեռը կանչեց թագաւորը, եւ բազմահազար ժողովուրդին առջեւ ծաղրեց կուռքերն ու չաստուածները, ամօթահար ըրաւ անոնց պաշտօնեաները, աղօթեց եւ խնդրեց Աստուծմէ որ երկինքէն կրակ իջեցնելով այրէր իր գոհը, ընդունէր իր աղօթքը եւ անձրեւ ղրկէր երկրին: Աստուած ընդունեց Եղիային աղօթքը, երկինքէն կրակ իջեցնելով այրեց մասնուցուած գոհը եւ ապա անձրեւ ղրկեց, ու բոլոր բազմութեան յայտնի եղաւ թէ միայն Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը եւ կուռքերը փուճ են:

Եղիա մարգարէին վերագրուած է զանազան հրաշագործութիւններ. թէ ինչպէս աստուածային զօրութեամբ անպակաս պահեց այրի կնոջ ալիւրի և իւղի ամանները, Յարութիւն տուաւ անոր մահացած որդւոյն եւ այլն:

Եղիան մահ չտեսաւ այլ երկինք վերցուեցաւ.

«Երբ անոնք (այսինքն Եղիան եւ Եղիսէն) խօսելով կ'երթային, ահա՛ կրակէ կառք մը եւ կրակէ ձիեր երեւցան, զանոնք իրարմէ գատեցին ու Եղիա մրրիկով երկինք բարձրացաւ»: (Դ. Թագ. 2.11)

Սուրբ Հռիփսիմեանց Կոյսեր

Հայաստանեայց եկեղեցոյ պատմութեան մէջ վասն հաւատքի նահատակութեան

օրինակները անպակաս են: Այս օրինակներէն մէկն է Հռիփսիմէ անունով կոյս մը որ յաջողեցաւ հաւատքի ոյժով դիմադրել օրուան թագաւորին Տրդատ Գ.ին:

Ս. Հռիփսիմէ քրիստոնէայ հաւատացեալ մըն էր որ Հռոմի մէջ քրիստոնէաներու դէմ Դիոկղետիանոս կայսրին կողմէ կատարուած հալածանքներէն փախչելով կ'ապրէր Գայիանէ կոյսի գլխաւորած հաւատացեալ կոյսերու խումբին հետ: Այս խումբը հաստատուած էր Հնձաններ կոչուած վայրի մը մէջ, Վաղարշապատէն ոչ շատ հեռու:

Հ ա յ ա ս տ ա ն ի ա յ դ ժամանակաշրջանի թագաւորը Տրդատ Գ., որ այդ ժամանակ տակաւին հեթանոս էր, ուզեց ամուսնանալ Հռիփսիմէի հետ: Հռիփսիմէն անշուշտ մերժեց, որովհետեւ չէր ուզեր կին ըլլալ կռապաշտ թագաւորին: Հռիփսիմէի ժխտական կեցուածքին որպէս հետեւանք, թագաւորը սպաննել տուաւ ոչ միայն Հռիփսիմէն, այլ նաեւ Գայիանէն եւ անոր ընկերակիցները: Այս դէպքէն 9 օրեր ետք Խոր Վիրապէն ազատ արձակուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ թաղեց նահատակները եւ զանոնք դասեց սուրբերու կարգին: Այսպէս, նահատակուած 37 կոյսերը կոչուեցան Հռիփսիմեանց կամ Գայիանեանց կոյսեր որոնք մեր եկեղեցիներէն ներս կը յիշատակուին

Սուրբ Էջմիածնի տօնին նախորդող Երկուշաբթին եւ Երեքշաբթին:

Ստեփանոս Օրբելեանը կը գրէ թէ մինչեւ 13-րդ դար կաթողիկոսաբանին մէջ կը պահուէին Հռիփսիմէի մասունքները, որոնք Հռոմկլայի գրաւման ժամանակ (1292) մամլուքները տարած են Եգիպտոս որպէս աւար: Հռիփսիմէի գերեզմանը կը գտնուի Էջմիածնի Սուրբ Հռիփսիմէ վանքին մէջ:

Սուրբ Նունեն և Մանեն Հոփսիսիմեանց կոյսերու խումբէն էին, որ Դիոկղետիանոս կայսեր հալածանքներու ժամանակ թողեր էին Հռոմս ու եկեր հասեր էին Հայաստան: Սակայն այս երկու կոյսերուն Տիրոջ կողմէն նախախնամուած չէր նահատակուիլ իրենց հաւատակիցներուն հետ:

Սուրբ Մանէն Հայաստան հասած 37 կոյսերէն զատուելով՝ կը հեռանայ դէպի Եկեղեաց գաւառի Սեպուհ լեռը, ուր փակուելով քարայրի մը մէջ՝ ճգնաւոր կեանքով կ'ապրի: Այսպէս Մանէ կոյսը հրեշտակային կեանքով, աղօթքով և աստուածային միփթարութեամբ զօրացած ապրեցաւ այդ քարայրին մէջ, որ հետագային իր անունով կոչուեցաւ «Մանէի այր»: Հետաքրքրական պատմութիւն մը կը հաղորդուի Մանէի վարքագրութեան մէջ իր կեանքի վերջին օրերու մասին: Այդ ժամանակաշրջանին Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն ալ կը կամենայ հեռանալ և իր կեանքի վերջին օրերը ապրիլ առանձնութեան մէջ: Այդ ներշնչումով Հայոց հայրապետը կու գայ Դարանաղեաց լեռներ և իբրև բնակութեան վայր կ'որոշէ Սեպուհ լեռան քարայրը, ուր կը ճգնէր Մանէն: Երբ կը մօտենայ այրին, Մանէի ձայնը կը լսուի, որ կը պատուիրէ Սուրբ Գրիգորին երեք օրէն վերադառնալ իր ընտրած քարայրի մօտ: Կատարելով սուրբի ցանկութիւնը՝ Հայրապետը կը վերադառնայ երեք օրէն և սրբուհին վախճանած գտնելով՝ սաղմոսներ ըսելով կը թաղէ զայն քարայրին մէջ (323 թ.): Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Սուրբ Նունէ կոյսը (վրացական աղբիւրներուն մէջ՝ Նինօ) հայոց Տրդատ թագաւորի հալածանքներէն ազատուելով՝ կը մեկնի Վրաստան, Մծխիթա մայրաքաղաքը, ուր կը շարունակէ ապրիլ սրբակենցաղ աղօթական կեանքով և քարոզելով, որուն որպէս արդիւնք ընդհանուր ժողովուրդի դարձի պատճառ կը դառնայ: Հռչակ կը ստանայ իր գործած հրաշքներու և բարեգործութիւններու պատճառով՝ կոյսը կը տարուի արքունիք, ուր կը բժշկէ հիւանդ թագուհին, ապա, հրաժարելով բոլոր թանկարժէք նուէրներէն, կը քարոզէ Տիրոջ Աւետարանը: Միհրան թագաւորը ևս, անմիջապէս իր վրայ զգալով իրեն անձանօթ Աստուծոյ զօրութիւնը, դարձի կու գայ: Աւետարանը կը քարոզուի նաև երկրի մեծամեծերուն: Այս բոլորին որպէս արդիւնք Նունէի խորհուրդով պատուիրակութիւն կ'առաքուի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի և Տրդատ թագաւորի խնդրանքով, որ հոգևորականներ ուղարկեն իրենց երկիրը մկրտութիւններ կատարելու և սպասաւորելու ժողովրդին: Այսպիսով սուրբ Նունէն կը դառնայ Վրաստանի առաքելուհին: Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Տօն Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի

Հայոց եկեղեցւոյ մեծ տօներէն է Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքով Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի հիմնադրման տօնը: Ըստ աւանդութեան՝ Խոր Վիրապի բանտարկութենէն դուրս գալէ ետք, Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը տեսնէ նշանաւոր տեսիլքը, ուր Միածինը, ողողուած հրաշափառ լոյսով, կ'իջնէ երկինքէն եւ ոսկէ ուռնով կը զարնէ Սանդարամետի գետնափոր մեհեանը՝ ցոյց տալով այն տեղը, ուր պէտք է կառուցուէր հայոց սուրբ հաւատքի տաճարը: Այստեղէն է յառաջացած «Էջմիածին» անունը, այսինքն էջ՝ (գրաբար) իջաւ Միածինը:

Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչը իր տեսիլքը կը պատմէ հայոց Տրդատ թագաւորին: Արքայի հովանաւորութեամբ կը կառուցուի Սբ. Էջմիածնի Աստուածածնին նուիրուած Կաթուղիկէ Մայր Տաճարը: Քրիստոսի իջման տեղն ալ կառուցուած է Իջման Սբ. Սեղանը:

Էջմիածնի կառուցման աշխատանքներուն ժողովուրդի հետ մասնակցած են նաեւ Տրդատ թագաւորը եւ Աշխէն թագուհին: Ըստ Մաղաքիա պատրիարք Օրմանեանի Ծիսական բառարանին «կաթուղիկէ» կը նշանակէ աթոռանիստ մայր եկեղեցի, եւ այս անունը յատուկ տրուած է Էջմիածնի Մայր տաճարին: Սակայն մէկ այլ իմաստով կաթուղիկէ են անուանուած գմբէթ ունեցող բոլոր եկեղեցիներն ընդհանրապէս, իսկ աստուածաբանութեան մէջ այդ անուանումը համարուած է եկեղեցւոյ ընդհանրականութեան խորհրդապատկերը:

Այս երեք իմաստներն ալ կը համապատասխանեն Էջմիածնի Մայր Տաճարին, քանի որ այն աթոռանիստ եկեղեցի է, գմբէթաւոր եւ ընդհանրական է բոլոր հաւատացեալներու համար: Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի տօնը կը նշուի Սբ. Զատիկէն 64 օրեր ետք կամ Հոգեգալստեան Կիրակիին յաջորդող երկրորդ Կիրակին:

Տօնի օրը կը մատուցուի Սբ. Պատարագ, իսկ ժամերգութիւններու ընթացքին ալ շարականներու հետ կ'երգուի նաեւ «Էջ Միածինն ի Հօրէ» շարականը, որ գրած է 8-րդ դարու կաթողիկոս Սահակ Զորափորեցին:

Շարականը Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքի եւ տաճարի կառուցման մասին է:

Էջմիածին

«Էջմիածին» կը կոչուի նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան պաշտօնական հրատարակութիւնը որ կրօնական եւ պատմաբանասիրական ամսաթերթ մըն է:

«Էջմիածնի Աւետարան» Փղոսկրեայ Աւետարան, հայ գրչութեան եւ մանրանկարչութեան ձեռագիր մատեան: ընդօրինակուած Յովհաննէս գրիչին կողմէ 989-ին:

«Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարան» Հոգեւոր բարձրագոյն գիշերօթիկ ուսումնական հաստատութիւն հիմնուած 1945 Նոյեմբեր 1-ին Գեորգ Չորեքեանի նախաձեռնութեամբ: 1998-ին Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ վերանուանուեր է Գեորգեան Հոգեւոր Ճեմարան:

Էջմիածնի Աւետարանին Փղոսկրեայ կազմը

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճար

Մեծն Ներսէս Հայրապետ

Ս. Մեծն Ներսէս պատարագ մատուցելու պահուն:
Երևան Ձեռ. 2639 էջ 250ա Ժողովածու 1672թ.
Ամբողջու վանք: Ծաղկող՝ Մահակ Վանեցի

Սուրբ Մեծն Ներսէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թորան թոռն է: Ան ուսանած է Կեսարիոյ մէջ: Հայրենիք վերադառնալէ ետք, Արշակ Բ. թագաւորը զինքը նշանակէ արքունի սենեկապետ, այնուհետև անոր շնորհելով հոգեւոր բոլոր աստիճանները, 353 թուին զինք կ'ուղարկէ Կեսարիա՝ օծուելու հայոց կաթողիկոս: Ըստ աւանդութեան՝ այնտեղ անոր հետ կը ձեռնադրուի նաեւ Սուրբ Բարսեղ Կեսարացին:

Մեծն Ներսէս կաթողիկոսական իր պաշտօնին գլուխն անցնելով մեծ բարեկարգութիւններու ձեռնարկեց: Անհամար վանքերու, դպրոցներու, որքանոցներու հիմնադրութիւնը իր աշխատանքին մէկ բաժինն էր: Ան կազմակերպեց հայ եկեղեցական դասը, ամէն կողմ քահանաներ, եպիսկոպոսներ եւ քարոզիչներ դրկելով: Կանոնաւորեց եկեղեցիներու արարողութիւնները եւ օրեր ու ժամեր նշանակեց անոնց գործադրութեան համար: Իր գահակալութեան ընթացքին Ս. Ներսէս

պայքարեցաւ պարսկական ազդեցութեան դէմ, արգիլելով պարսկերէնի ուսուցումը: Բացաւ նոր դպրանոցներ, որոնցմով նպաստեց թուլացած քրիստոնէական աւանդութիւններու վերահաստատման: Ան ամէն կերպով հոգ տարաւ, որպէսզի եկեղեցւոյ պաշտօնեաները զինուին գիտութեամբ եւ աստուածային իմաստութեամբ: Ս. Ներսէսի օրով մեծ ծաղկում ապրեցաւ վանականութիւնը: Կառուցուեցան բազմաթիւ վանքեր ու եկեղեցիներ, որոնցմով լեցուեցաւ ողջ Հայոց աշխարհը:

Սուրբ Հայրապետը մեծ էր իր աղքատասիրութեամբ. ան երբեք ճաշի կամ ընթրիքի չէր նստեր առանց սեղանակից ունենալու աղքատներն ու կոյրերը, անդամալոյծներն ու ցաւագարները: Ան կը սիրէր անձամբ սպասաւորել ու դարմանել զանոնք:

371 թուին, երբ պարսից Շապուհ Բ. արքան մեծաքանակ զօրքով ներխուժեց Հայաստան, Ս. Ներսէսը ճակատամարտէն առաջ քաջալերեց Հայ մարտիկները, որ աներկիւղ եւ հաւատքով զինուած մարտնչին թշնամիին դէմ: Ինքը, բարձրանալով Նպաս լերան գագաթը, մարտի ընթացքին բազկատարած կ'աղօթէր, մինչեւ որ հայոց զօրքը լիակատար յաղթանակ տարաւ:

Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի
2019-20 տարեշրջանի (40-րդ)

Վերամուտ՝
15 Սեպտեմբեր 2019